

Kriminalitet žena

Pavić, Tina

Undergraduate thesis / Završni rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:142:753423>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2023-06-05**

FILOZOFSKI FAKULTET
SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

Repository / Repozitorij:

[FFOS-repository - Repository of the Faculty of Humanities and Social Sciences Osijek](#)

Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku
Filozofski fakultet Osijek
Preddiplomski studij sociologije i pedagogije

Tina Pavić

Kriminalitet žena

Završni rad

Mentorica: doc. dr. sc. Anita Dremel
Osijek, 2020.

Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku
Filozofski fakultet Osijek
Katedra za sociologiju
Preddiplomski studij sociologije i pedagogije

Tina Pavić

Kriminalitet žena

Završni rad

Znanstveno područje: društvene znanosti; znanstveno polje: sociologija;
znanstvena grana: posebne sociologije

Mentorica: doc. dr. sc. Anita Dremel
Osijek, 2020.

IZJAVA

Izjavljujem pod punom materijalnom i moralnom odgovornošću da sam ovaj rad samostalno izradio/izradila i da u njemu nema preuzetih dijelova tekstova tuđih radova bez označenog izvora.

Vlastoručnim potpisom potvrđujem da sam suglasan/suglasna da Filozofski fakultet Osijek trajno pohrani i javno objavi ovaj završni rad u mrežnoj bazi završnih i diplomskih radova knjižnice Filozofskog fakulteta Osijek, knjižnice Sveučilišta J. J. Strossmayera u Osijeku i Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu.

Osijek, 18. rujna 2020.

Tina Pavle, 0102226174

Ime i prezime studenta, JMBAG

Sažetak

Tema su ovog rada teorije kriminaliteta žena. Cilj je rada istražiti na što su te teorije usmjerene, što žene potiče na sam čin kaznenog djela te koji su biološki, socijalni i psihološki faktori pri tome djelatni. Govorit će se o kriminalnoj karijeri i na što se ona odnosi u smislu trajanja, učestalosti i participacije u kaznenim djelima te težine tih počinjenih kaznenih djela. Pažnja će se pokloniti tome koja su kaznena djela koje žene najčešće čine i zašto baš ta kaznena djela, kakav tretman žene dobivaju u zatvorima i kakav bi on trebao biti kako bi žene u zatvoru imale najbolje mogućnosti obrazovanja, ali i što manjeg povratka zločinima i kaznenim djelima po izlasku iz zatvora. Na kraju će se govoriti o stigmatizaciji prema onima koji su osuđeni za kaznena djela u smislu razlike između muških i ženskih počinitelja, ali i u smislu stigmatizacije od strane muških ili ženskih ispitanika prema osuđenicima i osuđenicama.

Ključne riječi: kriminalitet žena, kaznena djela, stigmatizacija, kriminalna karijera i kriminalni životni stil, spolne razlike

Sadržaj

1. Uvod.....	1
2. Žena kriminalac	2
3. Teorije kriminaliteta žena	2
4. Kriminalna karijera i kriminalni životni stil žena	5
4.1. Kriminalna karijera	5
4.2. Kriminalni životni stil	5
4.3. Istraživanja kriminalne karijere i kriminalnog životnog stila žena	6
4.3.1. Istraživanje kriminalne karijere žena.....	6
4.3.2. Istraživanja kriminalnog životnog stila žena	7
5. Žene koje čine kaznena djela	7
6. Najčešća kaznena djela žena	9
6.1. Kaznena djela protiv imovine	9
6.2. Zloupotreba opojnih droga	10
6.3. Kazneno djelo ubojstva	10
6.4. Čedomorstvo	11
7. Ubojstva roditelja koja su počinile žene	12
8. Značajke života i tretmana žena u zatvoru.....	14
9. Spolne razlike u stigmatizaciji osuđenih počinitelja kaznenih djela	15
10. Zaključak.....	17
11. Popis literature	18

1. Uvod

Kriminalitet žena tema je koja je vrlo zanimljiva jer se u njoj istražuju različiti motivi i situacije koje potiču žene na kaznena djela, istražuju se kaznena djela koje one najčešće čine, osim toga saznaju se i različite stigmatizacije i predrasude prema ženama kao kriminalcima za razliku od muškaraca. Općenito, kriminalitet se odnosi na činjenje teških kaznenih djela te se on smatra oblikom devijantnog ponašanja. Stanje kriminaliteta neke zajednice utvrđuje se brojem prijavljenih i otkrivenih kaznenih djela. Kad se govori o kriminalitetu žena, zanimanje za njega počelo je rasti tek u posljednjih nekoliko desetljeća. To se može pripisati tomu što žene općenito manje sudjeluju u kriminalitetu te se one ne čine toliko opasnima kao muški počinitelji zločina, a uz to one čine manje „zanimljive“ zločine jer su njihovi zločini najčešće vezani uz imovinu pa to ne potiče toliki interes javnosti i istraživača. Sama istraživanja kriminaliteta žena počinju tek u 20. st., no ona su i dalje podzastupljena. Konstantinović Vilić (2013) govori kako su ranije teorije o kriminalitetu žena bile usmjerene na faktore poremećaja ličnosti te emocionalnu neprilagođenost (Miller i sur., 2006), dok nova teorijska objašnjenja u okviru feminističke kriminologije nastoje prepoznati i objasniti varijacije u okviru roda te one ne potenciraju rodne razlike na individualnom nivou. Naglašava se kako je za razumijevanje žena prijestupnica ključno razumijevanje njihovog statusa kao žrtava kriminaliteta, a posebna se pažnja posvećuje objašnjenju utjecaja rodne hijerarhije, moći i rodne neravnopravnosti na kriminalitet (Konstantinović Vilić, 2013). Neke od tih teorija su psihološke teorije koje bračno nasilje prema ženama objašnjavaju urođenim ženskim mazohizmom, a posebno su značajne teorija naučene bespomoćnosti, teorija ciklusa nasilja (Walker, 1977/78, prema Konstantinović Vilić, 2013) i teorija preživljavanja (Goudorf i Fisher, 1988; prema Konstantinović Vilić, 2013). Sociološke teorije uzroke pronalaze u patrijarhatu, ekonomskoj zavisnosti žena, klasnoj i rasnoj pripadnosti žene koje uvjetuju njezin društveni položaj i uvjete života (Nikolić Ristanović, 2011, prema Konstantinović Vilić, 2013). Postoje i teorije rodnih uloga koje povezuju rodnu socijalizaciju, rodne uloge, muški i ženski identitet te tako spajaju radikalni i socijalistički feminizam (Konstantinović Vilić, 2013). Što se tiče razlika između muškaraca i žena kao počinitelja zločina, muškarcima se uglavnom pripisuje zbog njihove urođene agresivnosti i dominacije dok je kod žena to povezano sa menstruacijom i drugim generativnim fazama koje mogu uzrokovati kriminalni čin. Cilj je ovog rada istražiti navedene teorije o kriminalitetu žena, kao i frekvencije, oblike i uzroke počinjenja kaznenih djela.

2. Žena kriminalac

Vidljivo je kako ne postoji ženska izvedenica imenice kriminalac. Katalinić (2018) navodi kako se putem jezika nekog društva prenose stereotipi i predrasude koje već postoje u nekoj kulturi te se njima izražavaju stavovi društva. Barada i Jelavić (2004, prema Katalinić, 2018) govore da feministička kritika jezika tvrdi da on reproducira duboko usađene patrijarhalne kodove i stvara stereotipe koji osnažuju predrasude. Njima se stereotipizira ono što određuje i opisuje grupu u određenoj situaciji, kao što su fizičke i psihičke karakteristike, ali i interpretacija muškog i ženskog ponašanja (Katalinić, 2018). Prema Katalinić (2018) Foucault govori kako je proizvodnja diskursa u svakom društvu kontrolirana, selekcionirana, organizirana i redistribuirana stanovitim brojem procedura čija je uloga umanjivanje njegove moći i opasnosti (Foucault, 1994). Što se tiče otpora prema dominantnom diskursu, ženski jezični otpori mogu se podijeliti na dvije osnovne grupe, a to su nesvjesni i svjesni otpori (Bertoša, 2001). Kod nesvjesnih otpora, jezične strategije predstavljaju mogućnost neke jezične promjene semantičkog karaktera, ona je moguća zbog toga što jezični oblici nemaju jedinstveno i stalno značenje nego ovise o društvenom kontekstu. Bertoša (2001) navodi kako muška dominacija može nametnuti muški orijentirana značenja jezičnih oblika, no ne može ih u potpunosti kontrolirati. Često ne dolazi do alternativa i otpora jer se događa da jezična strategija koja je bila zamišljena kao suprotstavljanje muškoj dominaciji završi reproducirajući i legitimirajući muški autoritet (Bertoša, 2001). Kad govorimo o svjesnim otporima, feministkinje oštro napadaju upotrebu tzv. općeg muškog roda i dokazuju da su u njegovu propisivanju glavnu ulogu imali ideologijski razlozi, za razliku od ekonomičnije, spretnije i manje nezgrapne upotrebe (Bertoša, 2001). Svjesne i nesvjesne promjene, zajedno sa promjenama u odvijanju, kontekstualnim raznolikostima te sa svojim višestrukim aspektima koji su razloživi na podaspekte, predstavljaju podlogu koja može imati važnu ulogu u promjeni društvene zbilje u cijelosti, navodi Bertoša (2001).

3. Teorije kriminaliteta žena

Prema Vesely (2019) rane teorije ženskog kriminaliteta usmjeravane su uglavnom na biološke i psihološke uzroke. Istraživači koji su najznačajniji za to su: Cesare Lombroso i William Ferrero, W.I. Thomas i Otto Polack. Belušić (2003) govori kako počeci bavljenja kriminalitetom žena sežu pred kraj 19. i početak 20. stoljeća te navodi kako se u Pollackovom djelu *Kriminalitet žena* govori o tome kako žene više pomažu muškarcima u činjenju kaznenih

djela. Osim toga, govori se i o tome da one preferiraju profesije kao što su sluškinje, medicinske sestre i učiteljice te zbog toga mogu stupiti u neotkriveni kriminalitet.

Autor knjige *Žena prijestupnica*, Cesare Lombroso, navodi kako su počiniteljice kaznenih djela puno pokvarenije i opasnije, ali manje fizički odbojne od muškaraca koji čine kaznena djela (Belušić, 2003). Autor je također u knjizi govorio kako su žene, osim toga, i manje osjetljive na bol, da imaju manje samilosti, manje inteligentne, fizički slabije, a više ljubomorne i osvetoljubive (Belušić, 2003). Prema Belušić (2003) autor smatra da kako delikventna žena ima iste mane kao i normalna žena, samo što su jače izražene (Singer, 1994).

Što se tiče bioloških teorija kriminaliteta žena, one objašnjavaju kako su žene manje delikventne od muškaraca zbog same slabije konstitucije tijela (nedostatna za nasilje), zbog postojanja generativnih faza kod žena kao što su menstruacija, trudnoća, porođaj i klimakterij, zbog niže razine androgena (hormon koji potiče agresivno ponašanje) te zbog građe ženskih spolnih kromosoma (Singer, 1994; prema Belušić, 2003). Šeparović (1981, prema Belušić, 2003) navodi kako menstruacija djeluje na disanje, mentalni život, rad mišića te da ona može dovesti i do povećane razdražljivosti te tako uzrokovati kriminalni čin kleptomanije, verbalnu ili fizičku agresiju prema drugima. Starija i novija istraživanja nisu pokazala nikakvu važnu vezu između kriminalnog ponašanja i menstruacije iako Singer (1994, prema Belušić, 2003) govori kako neka starija empirijska istraživanja pokazuju da žene u vrijeme menstruacije čine delikte, npr. krađu po trgovinama, uvrede, klevete, suprotstavljanje državnoj vlasti i ubojstvo i to zbog porasta tjelesno-duševne labilnosti za vrijeme menstruacije. Broj žena počiniteljica ubojstva koje su u klimakteriju veći je nego i u jednom drugom razdoblju jer on kod žena predstavlja fizički, socijalni i psihički poremećaj koji vodi ka sklonosti depresiji i suicidu (Šeparović, 1981, prema Belušić, 2003) te su žene u tom razdoblju vrlo razdražljive i plahovite (Hentig, 1959, prema Belušić, 2003). Temperament, inteligencija, agresija i sposobnost kod žena određuje se njihovom biologijom, prema njoj se smatra da su žene prema prirodi nesklone kriminalnom ponašanju te kako su one po prirodi nekriminalne svaka kriminalna aktivnost žene smatrana je odrazom fizičke i psihičke patologije (Smart, 1977, prema Vesely, 2019). Prema Belušić (2003) žene od devijantnog ponašanja odvrćaju psihološki faktori kao što su pasivnost, manjak agresivnosti, veća plašljivost, osjećaj zavisnosti i bespomoćnosti, veća emocionalnost te nisko samopouzdanje, kako navode neki kriminolozi (Konstatinović-Vilić, 1986). Singer (1994, prema Belušić, 2003) tvrdi da se ženska sklonost nepoštenju povezuje s relativno visokim udjelom žena među počiniteljima klevete, širenja dezinformacija i ubojstva trovanjem pa psihološki i psihoanalitički orijentirani autori uzroke ženskog kriminaliteta traže

u posebnim svojstvima žena koje one oblikuju tijekom puberteta koji traju cijeli život te im je izvor u pasivnosti. Lombroso je također smatrao kako su žene zbog prirodno veće pasivnosti i konzervativnosti manje sklone kriminalu te ih upravo to odvraća od činjenja kaznenih djela. Osim toga govori kako je nedostatak materinskog instinkta sigurno znak kriminala, dok žene koje su delikventne psihološki i antropologijski više pripadaju muškom spolu nego ženskom (Smart, 1977, prema Vesely, 2019). Lombroso je uz to razvio i žensku tipologiju prijestupnika prema kojoj govori kako rođenih prijestupnica ima 14%, za slučajnu prijestupnicu govori kako je to normalna žena koja je kazneno djelo učinila zbog utjecaja muškarca, dok histeričnu prijestupnicu opisuje kao onu koju prate nagle promjene raspoloženja, deluzije i destruktivna ponašanja te je prisutna u 3.9% slučajeva u zatvorskoj populaciji (Vesely, 2019).

Razlikuju se još četiri tipa prijestupnica, a to su: strastvena prijestupnica koja iz afekta čini svoja kaznena djela, zatim suicidalno sklone prijestupnice te luđačke i epileptične prijestupnice (Pollock-Byrne, 1990; prema Vesely, 2019). Prema Belušić (2003) Freud govori kako sve žene koje su imale iskustva s penisom pate od kompleksa inferiornosti te zavide muškarcima zbog svoje čežnje za penisom.

Kada se govori o sociološkim teorijama, teorija anomalije objašnjava mali broj žena u kriminalitetu time što su one više orijentirane na brak i materinstvo te da materijalnu stranu nastoje osigurati upravo kroz brak (Belušić, 2003). Singer (1994, prema Belušić, 2003) tvrdi da su žene vrlo malo motivirane za kriminalno ponašanje te su zbog svoje male povezanosti s izvanjskim svijetom manje izložene stresovima, frustracijama i izazovima od muškaraca. Teorijom etiketiranja kriminalitet žena promatra se kao pojava koja nije opasna ili čak kao nepostojeća te ona porast takvog kriminaliteta tumači sve učestalijim sudjelovanjem žena u muškim aktivnostima (Singer, 1994, prema Belušić, 2003). Singer (1994, prema Belušić, 2003) također govori kako se u zemljama u kojima žene imaju veću slobodu i ravnopravnost s muškarcima stopa ženskog kriminaliteta približava stopi kriminaliteta muškaraca. Belušić (2003) navodi da Simon i Adler (1975) smatraju kako emancipacija žena i porast ekonomskih mogućnosti ženama stvara plodno tlo za kriminalne delikte žena.

4. Kriminalna karijera i kriminalni životni stil žena

4.1. Kriminalna karijera

Doležal (2009) navodi kako postoje istraživanja kojima se pokazalo kako određena skupina pojedinaca može činiti određena kaznena djela u duljem razdoblju te se ta djela često mogu okarakterizirati kao ozbiljna kaznena djela (Mallilin, 2006). Kriminalna karijera odnosi se na longitudinalni niz kaznenih djela koja su počinjena od osobe koja ima uočljiv niz počinjenih kaznenih djela u određenom razdoblju (Blumstein, 1986; Blumstein, Cohen i Farrington, 1988; Brame, Paternoster i Bushway, 2003; Mallilin, 2006; Piquero, Farrington i Blumstein, 2007; Kazemian, 2007; prema Doležal, 2009). Doležal (2009) kriminalnu karijeru opisuje kao sekvencu činjenja kaznenih djela u nečijem životu, no osoba koja čini ta kaznena djela ne služi se time kao sredstvom pomoću kojeg zarađuje novac. Postoje tri glavne karakteristike kroz koje se opisuje nečija kriminalna karijera, a to su: početak, trajanje i kraj (Doležal, 2009). Osim toga, važan je podatak i o učestalosti kaznenih djela, njihovoj vrsti te zamjetan trend u njihovom činjenju. Kroz navedene tri karakteristike ističu se i četiri temeljne dimenzije kriminalne karijere, a to su: participacija u činjenju kaznenih djela, individualna učestalost činjenja kaznenih djela, težina počinjenih kaznenih djela te duljina kriminalne karijere (Doležal, 2009). Karijerni kriminalci su one osobe koje učestalo čine teška kaznena djela i to u duljem vremenskom razdoblju te se njih smatra opasnima, nepopravljivim, kroničnim i profesionalnim kriminalcima, uz to može ih se definirati i kao osobe koje činjenjem tih kaznenih djela osiguravaju sebi sredstva neophodna za život u zajednici (Doležal, 2009).

4.2. Kriminalni životni stil

Doležal, Mikšaj-Todorović i Butorac (2015) navode kako je teorija kriminalnog životnog stila dio šireg konteksta teorije životnog stila koju je razvio Walters (1990). Teorija Yochelsona i Samenova (1976; 1977) bila je glavna inspiracija za razvoj teorije kriminalnog životnog stila, uz utvrđivanje pogrešaka u mišljenju počinitelja kaznenih djela (Doležal, Mikšaj-Todorović i Butorac, 2015). Osim toga teorija kriminalnog životnog stila nastoji objasniti i razloge nastanka i održavanja kriminalnog načina življenja, ona još i postavlja pitanja zašto ljudi čine kaznena djela te zašto nastavljaju činiti ta djela (Doležal, Mikšaj-Todorović i Butorac, 2015). Postavke teorije kriminalnog životnog stila pretpostavljaju kako će se kriminalna karijera različitih osoba razvijati na specifične načine zbog različite vrste i intenziteta kriminalnog stila života. Doležal,

Mikšaj-Todorović i Butorac (2015) još navode kako nitko nije žrtva okolnosti nego svatko donosi odluke još od najranije dobi te je zbog toga svatko odgovoran za njihove posljedice.

4.3. Istraživanja kriminalne karijere i kriminalnog životnog stila žena

4.3.1. Istraživanje kriminalne karijere žena

Kako mnogi istraživači navode, ovo je jedno od najslabije razvijenih područja (Belknap, 2007, Hipwell i Loeber, 2006; prema Block i sur., 2010; prema Doležal, Mikšaj-Todorović i Butorac, 2015) jer se malo zna o mogućnosti primjene razvojnih teorija na činjenje kaznenih djela djevojčica ili žena. Kako su istraživanja koja uspoređuju muške i ženske karijerne kriminalce preslikana na nasilna kaznena djela, Steffensmeier i Allan (1996) navode razlike prema spolu, a to su da nasilna kaznena djela imaju mali udio od ukupnog kriminaliteta te žene sudjeluju u značajno manjem broju njih od muškaraca, karijere žena koje čine nasilna kaznena djela počinju nešto ranije i doživljavaju svoj vrhunac nešto ranije nego kod muškaraca, također kod žena je znatno manja mogućnost ponavljanja nasilnog kaznenog djela te kod njih postoji znatno veća vjerojatnost da će prestati činiti nasilna kaznena djela (Doležal, Mikšaj-Todorović i Butorac, 2015).

Kad se govori o četiri dimenzije koncepta kriminalne karijere podaci pokazuju da je kod kriminalne participacije ona niža kod žena nego kod muškaraca te se kod žena opadanje učestalosti činjenja kaznenih djela više ističe kod žena (Block i sur., 2010; prema Doležal, Mikšaj-Todorović i Butorac, 2015). Druga dimenzija se odnosi na učestalost u počinjenju kaznenih djela, Kyvsgaard (2003) donosi zaključak da muškarci svoj vrhunac u učestalosti činjenja kaznenih djela dostižu sa 17 godina, dok kod žena on varira u dobi od 18 do 40 godina (Doležal, Mikšaj-Todorović i Butorac, 2015). Vrsta, odnosno težina kriminalnog djela kao treća dimenzija ženski kriminalitet bitno razlikuje od muškog, tu su na prvom mjestu kaznena djela protiv imovine dok su nasilnička ponašanja slabo zastupljena (Doležal, Mikšaj-Todorović, Butorac, 2015). Četvrta, ujedno i zadnja dimenzija odnosi se na trajanje kriminalne karijere u kojoj Cauffman (2008) zaključuje da je ženska kriminalna karijera kraća od muške (Doležal, Mikšaj-Todorović i Butorac, 2015).

4.3.2. Istraživanja kriminalnog životnog stila žena

Kad se radi o istraživanjima kriminalnog životnog stila žena, ona su prilično rijetka. Provode se komparativna istraživanja kad je riječ o kriminalnom životnom stilu. Tako je Walters (1998) usporedio rezultate žena i muškaraca u zatvorima prema kojima je dobio kako postoji statistički značajna razlika na svim skalama (osam) od kojih se upitnik sastojao na kojima su žene postigle više rezultate (Doležal, Mikšaj-Todorović i Butorac, 2015). Postoje dva moguća razloga zbog kojih su žene postigle više rezultate od kojih jedan govori kako je moguće da su žene prijestupnice devijantnije zbog većih društvenih zabrana, drugi govori kako je moguće da su žene otvorenije u ispunjavanju tih upitnika (Doležal, Mikšaj-Todorović i Butorac, 2015). Osim toga, Walters i Elliot (1999) zaključuju kako ženske prijestupnice recidivizam povezuju s pet skala kriminalnog razmišljanja od mogućih osam, a to su orijentacija ka moći, rezanje, ovlaštenje, kognitivna indolencija i diskontinuitet, dok je kod muškaraca povezana samo jedna skala i to orijentacija ka moći (Walters, 1996; Jandrić Nišević, 2009; prema Doležal, Mikšaj-Todorović i Butorac, 2015).

Walters (2001) je proveo još jedno istraživanje na muškim i ženskim zatvoreniciima u kojemu je primijenio dva instrumenta, PICTS (mjeri bihevioralne stilove) i BSRI (jedna trećina čestica se odnosi na tipično ženske osobine kao što su nježnost i osjetljivost na druge, zatim na tipično muške osobine kao npr. samopouzdanje te neutralne osobine kao što su sreća i zadovoljstvo) (Doležal, Mikšaj-Todorović i Butorac, 2015). Jedna hipoteza govorila je kako će muški ispitanici na PICTS skali postići niže bodove za neodgovornost te više bodove za samoudovoljavanje za razliku od žena koje će više bodove postići na skali kršenja socijalnih pravila i interpersonalne hostilnosti. Prema Doležal, Mikšaj-Todorović i Butorac (2015) značajna razlika dobivena je samo na skali koja se odnosi na neodgovornost.

5. Žene koje čine kaznena djela

Postoji nekoliko razloga zbog kojih se zanimanje stručne i šire javnosti prema kriminalitetu žena povećao tek posljednjih nekoliko desetljeća (Kanduč, 2001; prema Jadrešin i Mustapić, 2014). Prvi od razloga je taj što žene čine neusporedivo manji broj kaznenih djela od muškaraca, drugi razlog je taj što se ta kaznena djela čine manje opasnima od onih koje čine muškarci, kod žena prevladavaju imovinska kaznena djela dok je tjelesno nasilje ograničeno na područje obitelji, intimnih ili ljubavnih odnosa (Jadrešin i Mustapić, 2014). Sljedeći navedeni razlog je taj da se žene čine manje opasnima od muškaraca, lakše ih je svladati te se

one rjeđe vraćaju činjenju zločina po izlasku iz zatvora što znači da kaznene sankcije imaju veći utjecaj na žene nego na muškarce. Zadnji razlog koji se navodi je da njihova djela nisu toliko spektakularna i senzacionalna kao što su to ona koje čine muškarci pa su samim time i manje zanimljiva (Kanduč, 2001; prema Jadrešin, i Mustapić, 2014).

Šućur i Žakman-Ban (2004; prema Jadrešin i Mustapić, 2014) govore kako je stopa ženskog kriminaliteta u većini razvijenih zemalja između 11% i 20%. To objašnjavaju biološkim razlikama te razlikama u socijalizaciji između dječaka i djevojčica. Muškarci su više povezani s kriminalitetom zbog njihove veće sklonosti riziku, agresivnosti, natjecanju i promiskuitetu, žene su pak po stopi bliže muškarcima u verbalnoj agresivnosti nego fizičkoj, stoga su žene u kaznenim djelima koja podrazumijevaju verbalnu agresivnost proporcionalno puno zastupljenije nego u kaznenim djelima koja podrazumijevaju fizičku agresivnost (Martinović, 2011; prema Jadrešin i Mustapić, 2014). Jadrešin i Mustapić (2014) navode kako različiti autori ističu različita očekivanja u socijalnom i kulturnom pogledu kod dječaka i djevojčica, kod djevojčica su agresivnost i asertivnost neprihvatljivi dok se submisivnost potiče (Lotar i sur., 2010). Jadrešin i Mustapić (2014) govore kako neki autori analizom povijesnih izvora zaključuju kako je postojala određena funkcija nejednakosti u kažnjavanju s obzirom na spol osobe, ta funkcija se odnosila na postizanje određenih ciljeva u zajednici a povezana je s kaznenim djelom preljuba. Kriminolozi izostanak žena s javne scene objašnjavaju njihovim manjim brojem počinjenih kaznenih djela u odnosu na muškarce te pretpostavljaju da je taj manji broj počinjenih kaznenih djela povezan s društvenim položajem žena (Jadrešin i Mustapić, 2014).

Brojni istraživači ispitivali su razlike u stavovima i stigmatizaciji počinitelja kaznenih djela s obzirom na spol, prema nekima od njih rezultati govore kako su žene koje su počinile kazneno djelo percipirane kao dvostruko devijantne jer ne samo da su prekoračile zakon nego i svoju rodnu ulogu, osim toga stigmatizacija žena koje su počinile kazneno djelo snažnija je jer takvo ponašanje nije u skladu s društveno očekivanim ponašanjem (Smart, 1976; prema Lotar i sur., 2010; prema Jadrešin i Mustapić, 2014). Kod drugih istraživača rezultati su nešto drugačiji te govore kako je stigmatizacije ipak izraženija kod muškaraca, također zbog rodne uloge jer se njima pripisuje agresivnost, autonomija i fizička snaga te ih se zbog toga smatra opasnijima, u isto vrijeme žene se smatra manje sposobnima za činjenje kaznenog djela (Steffensmeier i Kramer, 1980; prema Lotar i sur., 2010; prema Jadrešin i Mustapić, 2014).

Što se tiče istraživanja u Hrvatskoj, dobiveni rezultati pokazali su kako sudionici istraživanja imaju pozitivnije stavove prema ženama koje su počinile kazneno djelo te imaju pozitivnije stereotipe o njima, osim toga socijalna distanca bila je manja prema počiniteljicama (Jadrešin i Mustapić, 2014). Muškarci su imali pozitivnije stavove bez obzira na spol te je njihova socijalna distanca bila manja (Lotar i sur, 2010; prema Jadrešin i Mustapić, 2014). Žene češće čine kaznena djela za koje su kazne manje, koje su nižeg potencijalnog dobitka te koje su nižeg rizika otkrivanja (Martinović, 2011; prema Jadrešin i Mustapić, 2014). Jadrešin i Mustapić (2014) navode kako žene s druge strane, rjeđe čine kaznena djela u kojima je uključeno nasilje, rjeđe čine kaznena djela u grupi ili zločinačkoj organizaciji te kaznena djela seksualnog nasilja.

Najčešći uzroci kriminala žena su zlostavljanja, siromaštvo i ovisnosti (Bloom, 1999; prema Jadrešin i Mustapić, 2014), one puno češće imaju psihološke i psihijatrijske poremećaje od muškaraca te su one češće i same bile zlostavljane, odnosno bile su žrtve (Teplin i sur., 1996; Byrne i Howells, 2000; prema Šućur i Žakman-Ban, 2004; prema Jadrešin i Mustapić, 2014). Istraživanje koje su proveli Špadijer-Džinić i sur. 2009. godine pokazalo je šest faktora zatvoreničkih deprivacija kod žena koje su osuđene, a to su: deprivacija majčinstva, autonomije, individualnosti, ljudske pažnje i suosjećanja, ključne uloge, odnosno uloge žene te prijateljskih odnosa.

6. Najčešća kaznena djela žena

6.1. Kaznena djela protiv imovine

Prema Belušić (2003) porast sudjelovanja žena posljednjih 30 godina u kaznenim djelima protiv imovine, odnosno prijevара i krađa, objašnjava se na nekoliko načina. Kako Belušić (2003) navodi, prvo objašnjenje povezano je s činjenicom da u svijetu postoji sve veći broj razvoda i sve veći broj neudanih trudnih žena što dovodi do sve većeg broja samohranih majki. Žene u takvim situacijama, kako bi nahranile obitelj, služe se kriminalnim aktivnostima kao što su prijevара, krađa, zloupotreba čeka ili kreditne kartice (Belušić, 2003). Drugo objašnjenje odnosi se na maskunalističku teoriju Adlera (1975; prema Belušić, 2003). Ta teorija govori kako žene sa jednakosti sa muškarcima stječu i neke njihove karakteristike, kao što su agresivnost i natjecanje te zbog toga vrše kaznena djela kako bi se zabavile i uzbudile. Belušić (2003) kao treće objašnjenje povezuje sa oportunističkom teorijom koju je iznijela Simon. Ona smatra kako žene više izvršavaju kaznena djela zbog njihove sve veće mogućnosti

zapošljavanja. Žene se izlažu riziku i opasnosti kako bi potvrdile svoju samostalnost te one krađu jer ne žele prihvatiti nametnuti red kako navodi Konstatinović-Vilić (1986; prema Belušić, 2003). Osim toga i novac se navodi kao glavni motivacijski faktor za činjenje zločina protiv imovine, kako kod žena tako i kod muškaraca te se to može vidjeti u tome što se počiniteljice takvih zločina bave prostitucijom, krađom, krivotvorenjem čekova i kreditnih kartica, prijevarom (Davies, 1999; prema Davies; prema Belušić. 2003).

Motivi zbog kojih žene i muškarci krađu razlikuju se, za muškarce je krađa najčešće potvrda maskuliniteta i opakosti te oni krađu proizvode koji im nisu potrebni dok žene krađu one proizvode za koje smatraju da su im potrebni ili koje si ne mogu priuštiti, stoga one krađu odjeću, nakit i kozmetiku (Chesney-Lind, 1997; prema Vesely, 2019). Belušić (2003) govori kako zločini koje su počinile žene u gospodarstvu i oni koji su povezane sa stresom zbog siromaštva mogu biti simptomi osjećaja manje vrijednosti te već navedenog siromaštva, beskućništva te zlostavljanja bilo kojeg oblika, fizičkog, emocionalnog ili seksualnog.

6.2. Zloupotreba opojnih droga

Prema Belušić (2003) žene koje su ovisnice imaju visok postotak prijestupničkog ponašanja i osuđivanja kao i muškarci ovisnici, no velika prevalencija kaznenih djela „bez žrtve“ je ono što razlikuje žene ovisnice od muškaraca. Žene koje su počinile kazneno djelo zlorabe droge, za razliku od žena koje čine druga kaznena djela, predstavljaju nizak kriminalni rizik dok u isto vrijeme predstavljaju visok zdravstveni rizik jer među njima prevladava AIDS (Marquart, Brewer, Mullings, Crouch, 1999; prema Belušić, 2003). Žene koje čine takve zločine počinju konzumirati drogu iz znatizelje ili zbog psihičkih trauma koje su uzrokovane fizičkim ili seksualnim zlostavljanjem u ranom djetinjstvu, adolescenciji ili odrasloj dobi (Farr, 2000; prema Belušić, 2003) te su one najčešće u „svijet droge“ ušle preko člana obitelji, dečka ili poznanika. Njih također karakterizira i nizak stupanj obrazovanja, život u necjelovitoj obitelji u kojoj su poremećeni odnosi, slaba ili čak nikakva educiranost o štetnosti droge te impulzivno, nasilno i razdražljivo ponašanje (Belušić, 2003). Za žene koje čine različita nasilna djela kako bi došle do droge karakteristično je da se po izlasku iz zatvora ponašaju puno riskantnije nego prije ulaska u isti (Belušić, 2003).

6.3. Kazneno djelo ubojstva

Kovčo (1997; prema Belušić, 2003) navodi kako muškarci imaju znatno veći udio u izvršenju ubojstva od žena te se njih prije povezuje s takvim zločinima. Prema Konstatinović-Vilić

(1986; prema Belušić, 2003) uzroke zbog kojih žene ubijaju potrebno je tražiti u njihovom položaju u obitelji i društvu te uvjetima življenja u njima. Ono što njih razlikuje od žena koje čine druga kaznena djela su strukture njihovih ličnosti te su žrtve najčešće iz obitelji, muževi koji su ih fizički, emocionalno ili seksualno zlostavljali, djeca, svekar, svekrva, roditelji i drugi (Belušić, 2003). Rizik od počinjenja ubojstva kod žena veći je ukoliko muška žrtva prijete djeci ili drugim članovima obitelji ili ih čak i zlostavlja (Campbell 2003; prema Vesely, 2019).

Žene su u najvećoj mjeri odgovorne za ubojstva koja karakterizira psihički poremećen počinitelj, odnosno abnormalna ubojstva (Gibson, 1975; prema Mužinić-Masle, 1998; prema Belušić, 2003). Načini i sredstva izvršenja kaznenog djela ubojstva kod žena uzrokovani su situacijom u kojoj se one nalaze prilikom njegova izvršavanja što se razlikuje od načina i sredstava kod muškaraca koji izvršavaju kaznena djela ubojstva (Belušić, 2003). Konstantinović-Vilić (1986; prema Belušić, 2003) također navodi da žene najčešće ubijaju kuhinjskim nožem, motikom, lopatom, sjekirom ili nekim drugim predmetom koji im dođe pod ruku kada izvršenju kaznenog djela ubojstva prethodi svađa ili napad. Ubojstva trovanjem kriminolozi objašnjavaju ženskom fizičkom inferiornošću, odnosno nedovoljna fizička snaga koja je potrebna za izvršenje tog kaznenog djela (Belušić, 2003).

Kad se govori o motivima koji potiču žene na izvršavanje kaznenog djela ubojstva, najčešće se navode koristoljublje, ljubomore i otklanjanje fizičkog, emocionalnog ili seksualnog zlostavljanja (Belušić, 2003). Navode se i motivi mržnje i netrpeljivosti, osvete, nesloge u braku ili vezi, zaštita povrijeđene časti, samopotvrđivanje i drugo (Belušić, 2003). Osim toga, žene počiniteljice ubojstva najčešće dolaze iz obitelji koje imaju nizak ekonomski status i koje su nerijetko opterećene sociopatološkim pojavama (Kovčo, 1997; prema Belušić, 2003). Neke od karakteristika žena koje izvršavaju ubojstva su nizak stupanj obrazovanja, ispodprosječan kvocijent inteligencije. Također kod većeg broja počiniteljica zapaženo je postojanje određenih psihičkih smetnji, kao što su neuroza, psihoneuroza ili psihopatske strukture ličnosti (Konstantinović-Vilić, 1986; prema Belušić, 2003). Još neke karakteristike koje ih obilježavaju su i manjak suosjećanja i krivnje, agresivnost, netolerancija na frustracije, povećana anksioznost, depresija i suicidalno ponašanje, emocionalna nezrelost, egocentričnost (Belušić, 2003).

6.4. Čedomorstvo

Singer, Mikšaj-Todorović i Poldrugač (1985; prema Belušić, 2003) govore kako je porod prirodan i normalan događaj u životu žene, no on može uzrokovati očaj, paniku, patološke

efekte i nepredvidiva ponašanja s obzirom na to da je to značajan fizički i psihički napor. U pravilu to nije slučaj, većina žena koje počine čedomorstvo to odluči puno prije poroda (Belušić, 2003). Čedomorstvo je u opadanju zbog općeg poboljšanja položaja žena u društvu, zdravstvenog i seksualnog prosvjećivanja, kontracepcije, brige o trudnici i majci, mogućnosti legalnog pobačaja i slično tomu (Singer, Mikšaj-Todorović i Poldrugač, 1985; prema Belušić, 2003).

Postoji razlika između žena koje ubijaju novorođenčad i žena koje ubijaju stariju djecu, tu razliku je u svojoj studiji naveo Resnick (1970; prema Porter i Gavin, 2010; prema Vesely, 2019). Žene koje ubijaju djecu stariju od jednog dana obično imaju više od 25 godina, koriste se oružanim i ne-oružanim metodama ubojstva te su one često vjenčane i dobro obrazovane dok žene koje ubijaju novorođenčad imaju manje od 25 godina, one su emocionalno nezrele, neudane su te često žive s roditeljima, također su nezaposlene ili pohađaju školu (Belušić, 2003). Žene koje čine čedomorstvo to mogu učiniti na dva načina, prvi način je gušenjem, rezanjem vrata oštrim predmetom, odnosno aktivno ili uskraćivanjem potrebne njege i hrane, rađanjem djeteta na skrivenom mjestu i prepuštanjem djeteta sudbini, odnosno pasivno, kako navode Singer, Mikšaj-Todorović i Poldrugač (1985; prema Belušić, 2003). Osim toga, one se dijele u dvije skupine, prva skupina odnosi se na one žene koje su psihofizički nedozrele i emocionalno nestabilne te trebaju roditi ili su rodile u teškim socijalnim i ekonomskim uvjetima, one su također često ostavljene od oca djeteta i strahuju od osude okoline te zbog toga nisu dorasle problemima koji se vezuju uz to, ako su uz sve to i neobrazovane i u lošem ekonomskom stanju jedini izlaz im je čedomorstvo (Belušić, 2003). Kod druge skupine, to su žene koje su zaostale u duševnom razvoju te porođaj kod njih može izazvati različite poremećaje (Moodly i Barišić, 1998; prema Belušić, 2003).

7. Ubojstva roditelja koja su počinile žene

Heide (1992; prema Shon, Roy i Targonski 2007) navodi kako se izrazi patricid i matricid koriste za opis ubojstva oca i majke, a za opis ubojstva bliskih rođaka koristi se izraz paricid. Malo je pozornosti posvećeno ubojstvima roditelja koje su počinile žene, istraživanja su uglavnom bila usredotočena na ubojstva intimnih partnera i dojenčadi (Shon, Roy i Targonski, 2007).

Teorije o ubojstvima roditelja koje su počinile žene vrlo su rijetke (Heide, 1999; prema Shon, Roy i Targonski, 2007). Shon, Roy i Targonski (2007) navode kako je objašnjenje

činjenice da se rijetko piše o ženama i ubojstvima roditelja to što su uglavnom muškarci žrtve i počinitelji ubojstava. Oni također govore kako kanonička kriminološka teorija iznosi da je teorija zločina općenita, odnosno da se odnosi na oba spola, neovisno o njihovim strukturalnim, povijesnim, kulturalnim i situacijskim silama koje mogu utjecati pozitivno ili negativno na ponašanje koje krši pravila. Nastavak nasilnog ponašanja i pokušaja uspostave seksualne kontrole predstavljeni su kao logični kod ubojstava žena i djevojaka od strane njihovih muških partnera (Buss, 2005; Daly i Wilson; 1988; prema Shon, Roy i Targonski, 2007), a tome je prethodilo dugo razdoblje verbalnog, psihološkog, fizičkog i seksualnog zlostavljanja (Browne i Williams, 1999; Walker, 2000; prema Shon, Roy i Targonski, 2007). U odnosu na njih, žene češće ubijaju iz samoobrane, odnosno ubijaju svoje muške partnere kako bi obranile sebe, djecu ili druge članove obitelji (Browne, 1987; prema Shon, Roy i Targonski, 2007).

S druge strane, taj njihov čin može biti i čin očaja usmjeren na najprikladnije osobe koje se nisu u stanju obraniti, a to su njihova djeca (Ewing, 1990; Hanawalt, 1986; prema Shon, Roy i Targonski, 2007). Žene kada su ubijale, češće su ubijale svoje očeve, iako su muškarci općenito češće ubijali, kako tvrde Shon i Targonski (2003; prema Shon, Roy i Targonski, 2007). Kriminolozi su obitelj smatrali jednom od najnasilnijih društvenih skupina jer će osobu prije udariti ili ubiti član obitelji nego bilo tko drugi (Gelles i Strauss, 1988; prema Shon, Roy i Targonski, 2007).

Dva ključna načina povezana s logikom roditeljskog sukoba kod žena koje čine kazneno djelo ubojstva roditelja presijecaju se s pravilom nepotizma i raspodjelom rizika roditelja, kako navode Shon, Roy i Targonski (2007). Prvi način odnosi se na to da je dvostruko vjerojatnije da će djevojke postati žrtve seksualnih zločina (Dube i Herbert, 1988; prema Shon, Roy i Targonski, 2007), a kada to postanu postoji velika vjerojatnost da je počinitelj upravo član obitelji koji živi u istoj kući (Murray, 2000; prema Shon, Roy i Targonski, 2007). Drugi način govori kako bi majke najrjeđe trebale biti žrtve ubojstva svojih kćeri jer one ne predstavljaju izravnu prijetnju svojim kćerima kao što to čine očevi kod seksualnog zlostavljanja što govori evolucijska teorija nasilja (Shon, Roy i Targonski, 2007). Ta teorija također predviđa i to da će roditelji biti u najvećem riziku od ubojstva kćeri u svojoj starosti kad im postanu teret (Shon, Roy i Targonski, 2007). S obzirom na to da su biološke majke kulturalni prenositelji tradicionalne ženske uloge skrbnica i njegovateljica, one ne bi trebale biti žrtve žena koje čine kaznena djela ubojstva svojih majki (Shon, Roy i Targonski, 2007). Jensen (2011; prema Shon, Roy i Targonski, 2007) navodi kako majke kćerima ublažuju stresne životne okolnosti jer one djeluju kao integralne osobne mreže potpore i mehanizmi pomoći.

8. Značajke života i tretmana žena u zatvoru

Prema Šućur i Žakman-Ban (2004) žene čine malen postotak ukupne populacije zatvorenika te je udio žena obično manji od 10%. Primjećuje se porast nasilničkih kaznenih djela te onih koji su vezani uz zloupotrebu droga (Grozđanić i sur., 2001; prema Šućur i Žakman-Ban, 2004). Žene su izvrgnute drugačijim izazovima u izdržavanju zatvorske kazne i to zbog svoj potreba, tipa kriminaliteta koji je dominantan i dužine kazne vezane uz to, strukture obitelji i sl. te je zbog toga važno pitanje kako one podnose takve zatvorske situacije, koji su im tipovi tretmana potrebni te u kojoj mjeri uspijevaju održati obiteljske i prijateljske odnose (Šućur i Žakman-Ban, 2004). Sve se više zahtijeva da muškarci i žene imaju iste šanse u zatvorima te da njihove potrebe trebaju biti jednako zadovoljene, osim toga zanimljive su razlike u tijeku i uspješnosti tih tretmana među muškarcima i ženama (Šućur i Žakman-Ban, 2004). Prema Šućur i Žakman-Ban (2004) ženski tretmansi programi temeljili su se na muškom kriminalitetu i njihovom ulasku u isti, no kad je riječ o ženskom kriminalitetu, on ima svoje posebnosti jer čak i kad žene čine nasilna kaznena djela, ona su i dalje vezana uz obiteljsku, privatnu ili intimnu sferu (Kaduč, 2001).

Zatvorski tretmani za žene trebali bi biti osjetljivi na specifična životna iskustva jer žene imaju svoje fizičke, psihološke, prehrambene, socijalne i zdravstvene potrebe, a nerijetko su i one same bile zlostavljane i samim tim u statusu žrtve pa imaju puno više psiholoških i psihijatrijskih poremećaja od muškaraca (Teplin i sur., 1996; Byrne i Howells, 2000; prema Šućur i Žakman-Ban, 2004). Andrews i Dowden (1999; prema Šućur i Žakman-Ban, 2004) zaključuju da je kvaliteta stručne pomoći kod žena vrlo važna za smanjenje recidivizma, odnosno pomoć će biti djelotvornija ako se prilagodi stupnju rizika te ako je usmjerena na kriminogene potrebe i ako se služi kognitivno-bihevioralnim potrebama.

Uz to, Bloom (1999; prema Šućur i Žakman-Ban, 2004) smatra da bi tretmani u zatvoru trebali pružati sigurnost, odnosno odsutnost fizičkog, emocionalnog ili seksualnog nasilja, trebali bi poticati povezanost s drugima i osnaživati zatvorenice. Šućur i Žakman-Ban (2004) navode kako su nezaposlenost i nesudjelovanje u radu značajni prediktori recidivizma te se zato zatvorski tretmani prije svega temelje na radnim i obrazovnim programima. Rezultati jednog američkog istraživanja pokazali su kako je mišljenje da je ženama mjesto u kući, odnosno da se one ne bi trebale dodatno obrazovati niti raditi vladalo među zatvorskim osobljem, ali i među zatvorenicama (Schram, 1998; prema Šućur i Žakman-Ban, 2004). Prema tome, od njih se očekivalo da prije svega nauče kućanske poslove, stoga i danas žene u

zatvorima rade u kuhinjama ili praonicama rublja. Prema Šućur i Žakman-Ban (2004) zatvorski rad ne pruža tolike šanse za stjecanje kvalifikacija koje će biti korisne ženama nakon odslužene kazne koliko ih navikava na zatvorsku rutinu, na korisno korištenje vremena i stjecanje radnih navika. Saylor i Gaes (1996; prema Šućur i Žakman-Ban, 2004) navode kako prema jednoj američkoj studiji radni tretman ima povoljnije učinke za žene nego za muškarce, 19,3% žena sudionica u radu ili programu obuke vratilo se u zatvor dok je kod muškaraca taj postotak nešto veći, iznosi 31,6%, no žene su se u zatvor vratile u kraćem roku od muškaraca. Zatvorenice su u prosjeku manje obrazovane od muških zatvorenika, ali one nedovoljno iskorištavaju programe obrazovanja i izobrazbi (Šućur i Žakman-Ban, 2004). Kod nekih zatvorenica postoji svijest da će ostatak života provesti tako što će ovisiti o socijalnim programima ili o muškarcu, a još jedan od problema je i taj što dosta njih ima djecu o kojoj će se morati brinuti pri izlasku iz zatvora (Šućur i Žakman-Ban, 2004).

Osim programa za obrazovanje i rad, postoji potreba i za programima borbe protiv ovisnosti, posebno zbog toga što raste broj žena koje su uhićene zbog kaznenih djela povezanih s drogom, ti programi mogu biti uspješni samo u kombinaciji s programima za obrazovanje i rad (Šućur i Žakman-Ban, 2004). Kako Šućur i Žakman-Ban (2004) navode, vrlo je važno ovisnicima pružiti kontinuirani tretman i po izlasku iz zatvora, što svakako treba uzeti u obzir pri oblikovanju takvih programa. Uz to, postavlja se pitanje treba li ženama pružiti drugačiji tretman u borbi protiv ovisnosti o drogama s obzirom na to da uzroci upotrebe droge mogu biti različiti kod žena i muškaraca (Henderson, 1998; Welle i sur., 1998; prema Šućur i Žakman-Ban, 2004). U ženskim zatvorima postoji drugačija socijalna organizacija zatvorskog života s obzirom na to da žene imaju drugačije stavove prema interpersonalnim odnosima, kućnom redu, kažnjavanju i nagrađivanju. Smatra se da bi u ženskim zatvorima stil upravljanja trebao biti manje autoritaran jer je u njima manje nasilja i aktivnosti zatvorskih bandi te su slabije izražene rasne ili etničke tenzije (Šućur i Žakman-Ban, 2004). Ono što je ključno za uspjeh programa za žene jesu obilježja osoblja koje bi trebalo aktivno slušati, biti strpljivo u objašnjavanju pravila i očekivanja i koje bi trebalo biti spremno pravedno reagirati, zatim obuhvatnost pristupa i poštovanje interesa zatvorenica (Šućur i Žakman-Ban, 2004).

9. Spolne razlike u stigmatizaciji osuđenih počinitelja kaznenih djela

Prema Lotar, Kamenov i Lebedina Manzoni (2010) stigmatizacija može uzrokovati poteškoće za one koji su bili u zatvoru jer može dovesti do smanjenja mogućnosti zapošljavanja,

uspostavljanja prijateljskih i partnerskih odnosa, ali i njihovog održavanja što može otežati povratak u zajednicu bivšem zatvoreniku. Za uspješnu resocijalizaciju bivših zatvorenika važno je prihvaćanje od strane javnosti. Lotar, Kamenov i Lebedina Manzoni (2010) navode kako će se stigmatizacija javnosti prema muškarcima i ženama koje su počinile kazneno djelo razlikovati iz razloga što je zastupljenost žena značajno manja među počiniteljima kaznenih djela. Žene općenito čine manje kaznenih djela te ona rijetko pripadaju teškim kaznenim djelima, uz to njihova kriminalna karijera traje kraće jer većina žena počinu samo jedno kazneno djelo (Heidensohn, 1987; prema Newburn, 2007; Junger-Tas, Ribeaud i Cruyff, 2004; prema Lotar, Kamenov i Lebedina Manzoni, 2010). Manji broj delikventnih djela čine one djevojke koje su internalizirale tradicionalnu definiciju femininosti dok one djevojke koje su manje tradicionalne čine više njih (Heimer, 1995; prema Lotar, Kamenov i Lebedina Manzoni, 2010). Heidensohn (1987; prema Lotar, Kamenov i Lebedina Manzoni, 2010) navodi kako je osjećaj stigmatizacije snažniji kod žena koje su kazneno procesuirane zbog osjećaja „pokvarenog identiteta“ koji spominje Goffman (1963). Pozornost javnosti i medija plijeni kazneno djelo žena jer je takvo ponašanje za ženski spol neprihvatljivo, uz kriminalnu aktivnost koja je manja kod žena (Alder i Worrall, 2004; Heidensohn, 2006; prema Lotar, Kamenov i Lebedina Manzoni, 2010). Navodi se kako je prema tome takvo ponašanje u velikom raskoraku od onog društveno prihvatljivog za ženu pa je samim tim i stigmatizacija snažnija.

Kjelsberg, Skoglund i Rustad (2007) su na tri različita uzorka, zatvorenica, zatvorskom osoblju i studentima, ispitivali razlike u stavovima prema zatvorenima (Lotar, Kamenov i Lebedina Manzoni, 2010). Rezultatima je pokazano da pozitivnije stavove ima zatvorsko osoblje koje radi u ženskim zatvorima prema toj populaciji nego ono koje radi u muškim zatvorima. Tu navedenu razliku može objasniti i veličina zatvora, s obzirom na to da je u manjim zatvorima, kakvi su ženski, lakše držati kontrolu nad zatvorenima (Lotar, Kamenov i Lebedina Manzoni, 2010). Na stavovima zatvorenika i studenata, razlika se nije pokazala značajnom (Lotar, Kamenov i Lebedina Manzoni, 2010).

Žene su značajno opreznije u kontaktima s osuđenim osobama kako pokazuje istraživanje provedeno u Hrvatskoj prema kojemu su se ispitivali stavovi javnosti prema prijestupnicima (Mikšaj, Todorović i Buđanovac, 2000; prema Lotar, Kamenov i Lebedina Manzoni, 2010). Istraživanje je također pokazalo kako češće žene ne žele imati kontakt s bivšim osuđenicima/cama te im je to iskustvo puno neugodnije nego muškarcima koji su spremniji biti u istom prostoru s bivšim osuđenicima, ženskim ili muškim. To objašnjavaju činjenicom da su osuđenici uglavnom muškarci, no to je nemoguće potvrditi s obzirom da su

ispitivali stavove prema osuđenicima općenito (Lotar, Kamenov i Lebedina Manzoni, 2010). Uz to, mladići su tijekom adolescencije skloniji prihvatiti pozitivna uvjerenja vezana za delikventno ponašanje pa je pretpostavka kako će i u odrasloj dobi to lakše prihvaćati stoga se i time objašnjavaju dobivene razlike (Pardini, Loeber i Stouthamer-Loeber, 2005; prema Lotar, Kamenov i Lebedina Manzoni, 2010).

10. Zaključak

Istraživanja vezana uz ženski kriminalitet i dalje su podzastupljena. Istraživanja kriminaliteta koja se provode većinom ispituju muškarce dok se rezultati nerijetko primjenjuju i na cjelokupni kriminalitet, odnosno i na žene koje čine kaznena djela. Ženski kriminalitet osim toga ima manju vidljivost zbog kulturnih pretpostavki da ženskoj prirodi nije svojstveno činiti zločine, posebno one nasilne, dok je to kod muškaraca drugačije, s obzirom na to da su oni agresivniji i dominantniji. Možemo zaključiti kako je kriminalna karijera kod žena kraća nego kod muškaraca te se one rjeđe od njih vraćaju činjenju zločina pri izlasku iz zatvora, odnosno kod žena je recidivizam manje zastupljen. Žene najčešće čine zločine protiv imovine, a najmanje one nasilne što je i u skladu sa stigmatizacijom muških kriminalaca kao onih koji su agresivni i nasilni. Iako kriminalitet žena postaje sve više zastupljen u istraživanjima i dalje je to nedovoljno kako bi se mogli postići točni rezultati, stoga je potrebno više pažnje usmjeriti prema tom području na način da se istražuju najčešći uzroci i faktori počinjenja zločina, povezanost tih faktora i recidivizma. Uz to, valja prilagoditi instrumente kojima se prikupljaju podaci kako bi se mogli osmisliti što bolji programi za prevenciju recidivizma, kao i drugih potrebnih programa pomoći i prevencije.

11. Popis literature

1. Belušić I (2003). Kriminalitet žena. *Kriminologija & socijalna integracija: časopis za kriminologiju, penologiju i poremećaje u ponašanju*, 11 (2), 165-176. <https://hrcak.srce.hr/99015> (22. lipnja 2020.)
2. Bertoša M (2001). Jezične promjene i feministička kritika jezika. *Revija za sociologiju*, 32 (1-2), 63-75. https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=227124 (19. kolovoza 2020.)
3. Butorac K, Doležal D i Mikšaj Todorović Lj (2015). Kriminalna karijera i kriminalni životni stil žena. U: Butorac K (ur.). *Zbornik sažetaka radova IV međunarodne znanstveno-stručne konferencije istraživački dani Visoke policijske škole u Zagrebu*. Zagreb: MUP, RH, Policijska akademija (29. lipnja 2020.)
4. Doležal D (2009). Kriminalna karijera, *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci*, 30 (2), 1082-1107. <https://hrcak.srce.hr/52657> (29. lipnja 2020.)
5. Jadrešin A i Mustapić J (2014). Žene koje čine kaznena djela. *Život & škola: časopis za teoriju i praksu odgoja i obrazovanja*, 60 (32), 129-135. <https://hrcak.srce.hr/131222> (27. lipnja 2020.)
6. Katalinić M (2018). Rodni stereotipi u rječnicima žargona hrvatskog jezika: Analiza sadržaja dvaju rječnika žargona. <http://darhiv.ffzg.unizg.hr/id/eprint/11180/1/Rodni%20stereotipi%20u%20rje%C4%8Dnicima%20%C5%BEargona%20hrvatskog%20jezika.pdf> (20. kolovoza 2020.)
7. Konstantinović Vilić S (2013). Feministička kriminologija: teorijski okvir o rodnim obilježjima kriminaliteta. <http://www.prafak.ni.ac.rs/files/zbornik/65-LAT/boba-LAT65.pdf> (17. kolovoza 2020.)
8. Lebedina-Manzoni M, Lotar M i Kamenov Ž (2010). Spolne razlike u stigmatizaciji osuđenih počinitelja kaznenih djela. *Kriminologija & socijalna integracija: časopis za kriminologiju, penologiju i poremećaje u ponašanju*, 18 (2), 15-27. https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=93628 (24. lipnja 2020.)
9. Roy S, Shon P C H. i Targonski J (2007). Umorstva roditelja koja su počinile žene: asimetrična distribucija umorstva roditelja u odnosu na umorstva očuha i maćeha. *Kriminologija & socijalna integracija: časopis za kriminologiju, penologiju i poremećaje u ponašanju*, 15 (2), 1-12. <https://hrcak.srce.hr/99079> (28. lipnja 2020.)

10. Šućur Z i Žakman-Ban V (2005). Značajke života i tretmana žena u zatvoru. *Društvena istraživanja: časopis za opća društvena pitanja*, 14 (6), 1055-1079. <https://hrcak.srce.hr/18095> (29. lipnja 2020.)
11. Vesely M (2019). Kriminalitet žena u Republici Hrvatskoj u razdoblju od 2013. do 2017. godine. <https://repozitorij.erf.unizg.hr/islandora/object/erf%3A616/datastream/PDF/view> (28. lipnja 2020.)